

DELAVSKA POLITIKA

IZHAJA TRIKRAT TEDENSKO: OB TORKIH, ČETRTHIH IN SOBOTAH

Naročnina v Jugoslaviji znaša mesečno Din 10.—, v inozemstvu mesečno Din 15.—. — Uredništvo in uprava: Maribor, Ruška cesta 5 poštni predal 22. telefon 2326. Čekovni račun št 14335. — Podružnice: Ljubljana, Delavska zbornica — Celje, Delavska zbornica — Trbovlje, Delavski dom — Jesenice, Delavski dom. — Rokopisi se ne vračajo. — Netrankirana pisma se ne sprejemajo. — Mali oglasi trgov. značaja vsaka beseda Din 1.—, mali oglasi, ki služijo v socialne namene delavstvu in nameščencem, vsaka beseda Din 0.50

Štev. 92 • Maribor, sobota, dne 17. septembra 1938 • Leto XIII

Da ne bo odločalo ljudstvo!

»Glede državne oblasti je pomniti te dve resnici:
1. Državna oblast ne izvira iz ljudske volje ali suverenitete.
2. Državna oblast ima svoj izvor od Boga.«

»Rimski Katolik«, 7. t. III.

Poleg razlogov, ki smo jih zadnjič našli, je »Rimski Katolik« proti splošni volilni pravi navedel še en argument, ki je bil za njegove pristaše najmerodajnejši:

»Naše trditve o zlih posledicah občne volitve potrjuje dejstvo, da so prvi prijatelji občne volilne pravice vprav socialisti... gotovo ne namerujejo dobrega z občno volilno pravico, ker za cerkev nimajo ko slabo srce.« Ker se pa splošne volilne pravice ni dalo več prepričati, je klerus predlagal, da se med poslansko (parlament) in gosposko zbornico (senat) razdeli moč tako, da bo vedno odločala gosposka zbornica. »Rimski kat.« je utemeljeval absolutno nadoblast gosposke zbornice tako-le:

»Izrekli smo se načelno proti občni volilni pravici, kakršne si želijo socialisti... Menimo torej, da naj se naravnim voditeljem naroda: duhovnikom, izredno izobraženim in imovnim državljanom prizna posebna veljava« s tem, da oni sami volijo gosposko zbornico, ki se pa ne sme nič ozirati na voljo poslanske zbornice — »kajti tega gospoda, ki zboruje po izlosti pouličnih politikov!«, kakor imenuje »Katolik« vse politike, ki ne pripadajo duhovniškemu ali izredno inovitemu stanu. ...

Za gosposko kot poslansko zbornico so predlagali stanovske volitve (vidite, da je tudi stanovščina stara zahteva reakcije). V gosposki zbornici naj bi volili samo ti-le »stanovi«:

1. vladar,
2. duhovščina,
3. višji uradniki in profesorji,
4. vlastitelji (s tem so mišljeni veleposestniki).

Tako, zares gosposko zbornico bi morala lepo poslušati poslanska zbornica, v katero bi poslali zastopnike naslednji »stanovi«:

1. uradniki (kolikor ne pridejo v poštev pri gosp. zbornici) in učitelji;
2. hišni gospodarji in gospodarji-obrtniki in trgovci v mestih;
3. kmetje posestniki;
4. delavci a) na deželi, b) v mestu, c) v tovarnah. Delavci na kmetih bi torej dobili več zastopnikov kakor industrijsko delavstvo, medtem ko bi brezposelni sploh ne smeli voliti. Brezposelne je namreč prišel dr. Pavlica v »Rim. Katoliku« v isto kategorijo s kaznjenci in potepuhi.

Prav natančno niso povedali, po kakem razmerju bi posamezne skupine stanovsko volile svoje predstavnike, jasno so pa začrtali glavne smernice:

»... Volilo naj bi se zastopnike stanovskih koristi, ki bi bili pooblaščenji tudi v političnih vprašanjih. N. pr. kapitelj izvoli škofa najprej za nadpastirja, ki pa ima zagovarjati tudi politične koristi duhovščine in cerkvene. Profesorji izbero ravmatelja, ki je obenem njih pooblaščenec v zboru itd.« Po tem in tako dalje bi delavci volili tovarniškega ravnatelja, da zastopa stanovske koristi tudi v parlamentu.

»S takim volilnim načinom«, pravi »Rimski Katolik« — »bi se zabranilo hujskanje in naganjanje množice; vzelo bi se moč slabemu časopisju, krotilo bi se glasne politične pobaline.«

S temi nasveti in predlogi pa niso prodrli, in videli bomo, kako so se spet obnašali v spremenjenih razmerah.

Bojkot blaga iz napadalnih držav. Delavske strokovne organizacije v Kanadi zahtevajo, da naj se izvede bojkot blaga, ki prihaja iz napadalnih držav. Kanada naj bi stopila na čelo tega gibanja.

Poslednji napori za ohranitev

miru

Angleški ministerski predsednik Chamberlain pri Hitlerju

V sredo, dne 14. t. m. zvečer je londonska vlada objavila vest, da je ministerski predsednik Chamberlain predlagal Hitlerju osebni razgovor v zvezi z naraščajočo napetostjo radi vprašanja krkonoških Nemcev, ki ga je pokrenila Nemčija. Hitler je na ta predlog odgovoril pritrdilno, na kar se je ministerski predsednik Chamberlain podal v četrtek, dne 15. t. m. z letalom v Obersalzberg pri Berchtesgadenu.

Odločitev angleške vlade, da stopi njen predsednik v osebne stike s predstavnikom rajha, kaže resen položaj v Evropi in kako velika je nevarnost, da začne krvavi ples grozotne vojne, kakršne človeštvo še ni doživelo.

V Parizu izjavljajo, da je ta poslednji poskus angleške vlade, da se ohrani svetovni mir, storjen v sporazumu s francosko vlado in na njeno pobudo.

Med tem se vrše priprave za slučaj oboroženega spopada na obeh straneh.

Vojaško sodelovanje med Parizom in Londonom je vzpostavljeno. Prav te dni je prispela v London delegacija francoskega generalnega štaba na razgovore. Angleška vlada je v stalni zvezi z vladami v dominijonih. Predstavnik angleške delavske stranke major Attlee in Greenwood sta se pred odhodom Chamberlaina ponovno sestala z njim in razgovarjala. Napovedano pa je tudi sklicanje angleškega parlamenta, kar smatrajo kot izredno resno znamenje.

Po Hitlerjevem govoru v Nürnbergu se je evropski položaj močno poslabšal. Vznemirjenost, ki se je polastila Evrope po tem govoru, je doseгла svoj višek in jo tudi nemški vojaški ukrepi, ki so samo logična posledica Hitlerjevih izjav, ne morejo več stopnjevati.

Po Nürnbergu so voditelji nacističnih krkonoških Nemcev pokazali pravo barvo in javno izstopili s svojim zahtevami.

Kot uvod so na dano znamenje pričele po vseh okraih, kjer prebivajo Nemci, demonstracije velikega obsega, ki so se kaj kmalu izpremenile v spopade z državnimi organi in nato zavzele obliko prave vstaje. Dokazano je, da so nacistični Nemci nastopili z orožjem, ki je novo in inozemskega izvora. V spopadih je padlo 23 mrtvih, 13 Čehov, od teh 10 policistov, orožnikov in vojakov ter 10 Nemcev, ranjenih pa je bilo 75 Čehoslovakov in 14 Nemcev. Te številke zgovorno pričajo, na čije strani je krivda za spopade. Kdaj se je že zgodilo, da bi bilo v takih spopadih na strani vlade več žrtev, kot na nasprotni strani?

Ko je vlada v Pragi na to odgovorila s proglasitvijo obsedene stanja, so predstavniki Henleinove stranke, ki so zahtevali, da praška vlada kapitulira pred njimi in ukine obsedeno stanje. Ko je vlada ta drzen predlog odbila, so gosposke sporočili angleškemu posredovalcu lordu Runcimanu, da se ne pogajajo več, Henlein pa je javno izdal svoj proglas, v katerem pravi, da za Nemce ni več obstanka v ČSR, ampak da hočejo brez plebiscita »Heim ins Reich« (domov v rajh).

Vsaka druga vlada bi državljana, ki bi dal tako izjavo, prišla in z njim postopala kot z veleizdajalcem, enako pa

tudi z njegovimi ožjimi sodelavci. Praška vlada tega ni storila.

To so dejstva, v radiu pa čujemo »o zatiranih Nemcih v ČSR, ki so brez moči in gonjeni kot divjačina«.

Kaj bo rodil razgovor med Chamberlainom in Hitlerjem?

Chamberlain se je sestal s Hitlerjem v četrtek, dne 14. t. m. ob 17.30 in se je vrnil ob 20. uri v Berchtesgaden, od koder je danes, v petek, z letalom odpotoval v London.

O vsebini razgovora ni znano ničesar.

S. Blum: Poslednje svarilo

V socialističnem glasilu »Populaire« piše s. Blum v potovanju Chamberlaina k Hitlerju: S. Blum pravi, da je potovanje do neke mere izraz hrabrosti. — Potovanje se vrši v soglasju s francoskim ministerskim predsednikom, ki hoče v zadnjem trenutku storiti vse, da prepreči vojno. Ne bo lahko spraviti v

Treba je storiti vse, da se ohrani mir

Na tem je delavstvo predvsem zainteresirano. Kdo je prvi, ki nosi žrtve vojne, če ne delavstvo. Zato je ogabno pisanje gotovih listov, ki pravijo, da se nahaja delavstvo danes v vrstah vojnih hujskačev.

Kdo je ustvaril to napeto ozračje v Evropi, kdo je začel z napadi na miroljubno in demokratično Češkoslovaško, v kateri imajo manjšine toliko pravic, da bi državljanji marsikatero državo takoj zamenjali z njimi? Delavstvo ne!

Delavstvo in ves resnično demokratično čuteči svet je danes na strani Češkoslovaške. Zakaj? Demokracija ne more prenašati krivice in še manj nasilja. Zato je dolžnost poštenih ljudi, da vsak po svoje in vsi skupaj podpirajo ČSR. V to nas sili tudi zavest, da se v enakem položaju, kot je danes ČSR, lahko znajdejo čez noč tudi druge države, ki bi se gotovo in to povsem upravičeno, skušale braniti na isti način in z istimi sredstvi.

Dejstvo je, da je ČSR demokratična republika in da je baš ta demokracija kamen spodtike za vse fašistične države.

V radiu čujemo dan na dan, in gotov del našega časopisja ponatiskuje te vesti z mastnim tiskom, da je ČSR torišče boljševizma, centrala, iz katere se naj razširi ta kuga po vsej Evropi.

Jean Longuet je umrl

Socialistična internacionala in posebno njena francoska sekcija je izgubila velikega moža. Jean Longuet (izgovori: Longé) je bil v prvih vrstah socialističnega gibanja od leta 1904. dalje.

Leon Blum piše o njem v »Populaire«:

»Jean Longuet je simbol in živa sinteza francoskega socializma. Vnuk Karla Marxa, nečak Paula Lafargue-a, vzgojen v družinskem krogu Julesa Guesda, je postal učenec in neločljiv tovariš Jeana Jaurésa. Bil je čist tip s francoskim duhom, s francoskim talentom, s francoskim značajem. Pri tem pa je imel najgloblji človeški duh. Vsi, ki so ga ljubili, ga objokujejo in

sklad zahtev krkonoških Nemcev z interesi Češkoslovaške. Toda Chamberlain lahko govori s Hitlerjem kot predstavnik velike sile in mu raztolmači, kaj bi se lahko zgodilo, ako Nemčija tvega napad.

Zaloge orožja in tajna radio-oddajna postaja

v centrali nacističnih Nemcev v Chebu (Egger)

V Chebu so državne oblasti dobile obvestilo, da se nahajajo v hotelu »Viktoria« in »Welzl« velike zaloge orožja. Državne oblasti so poslale pred ta dva poslopja policijo z dvema oklopnima avtomobiloma. Čim je prispela policija, so pričeli z obeh poslopj streljati na njo, nakar šele je policija posegla po orožju in odgovorila s streljanjem.

Napadalci iz hotela so ubili 6 oseb: enega policista, enega železničarja in štiri Nemce, ki so bili na cesti na nasprotni strani hotela.

S tem argumentom operirajo tisti, ki imajo apetit po ozemlju češkoslovaške države. S tem argumentom strašijo angleške konservativce in francoske desničarje ter ostali kapitalistični svet.

Češkoslovaško republiko vodi danes vlada agrarcev, socialistov, demokratov in katoliške ljudske stranke, ki edino odloča o vseh vprašanjih s pomočjo parlamenta in senata. Vse tu navedene stranke so složne in so to složo potrdile tudi s skupno izjavo. Tej vladi očitati, da stoji pod boljševiškim vplivom, kar je višek predrznosti, ki si jo more dovoliti samo kakšen organ »inzeristov«, ljudi, ki klečeplazijo pred nasiljem, ljudi, ki bi radi rekli: »Češkoslovaška, daj kar je tvoje«, pa si tega ne upajo javno reči.

Socialistično delavstvo je na braniku miru, toda tudi na braniku svobode in demokracije.

Mussolini govori

G. Mussolini je objavil v »Popolo d' Italia« odprto pismo na angleškega posredovalca Runcimana, v katerem piše, da je treba Češkoslovaško razdeliti, ker je versailleski nestvor, da češkoslovaškega naroda sploh ni, da je dr. Beneš izgubil dirko itd. Mussolini je za pravično rešitev narodnostnih problemov, za plebiscit. 1. 1. 1938.

vsi, ki so ga poznali, so ga ljubili.« Obširnejša biografija o njem izide v »Vzajemni Svobodi«.

Briandov-Kellogov mirovni pakt

je bil sprejet pred desetimi leti. Pakt zametava vojno in zahteva reševanje sporov potom sporazuma ali mednarodnega razsodišča. Sklenjen je bil v področju Društva narodov. V teh desetih letih pa je v vojnah v južni Ameriki, Abesiniji, Španiji in na Kitajskem bilo pobitih okoli 2,500.000 ljudi in potrošenih več kot 500 milijard dinarjev za vojne stroške.

V Španiji ni večjih bojev

Na fronti ob Ebru

so se zlomili vsi napadi nacistov na republikanske položaje. Izgube nacistov so velike, da so prisiljene izmenjati vse čete. Sedaj se omejujejo na artiljerijsko obstreljevanje. Z artiljerijo so tudi hoteli streti republikansko fronto pri Gandezi ob Ebru, pa ni šlo, dasi so osredotočili na 3 km dolgi fronti ogenj iz okoli 180 topov.

Zivahneje je bilo zadnje dni delovnega letala.

Pred Madridom pa so republikanci zasedli neko vrtno, ki jo je povzročila eksplozija sovražne mine.

Republikansko letalo padlo na tla v Franciji

Lovsko letalo španske vlade je v meglji zgrešilo smer in padlo v Franciji na zemljo. Letalo se je raztreščilo, pilot pa je ostal nepoškodovan, ker se je rešil s padalom.

300 letal so sestrelili republikanci od začetka državljanske vojne v Španiji.

Nacisti trde,

da so strli republikansko armado ob Ebru.

Doma in po svetu

Kako vrše listi svojo nalogo? Pardon, pravzaprav ne gre za to vprašanje, gre bolj za vprašanje miru. Tisk, zlasti oficijozni in oficijelni, bi moral podpirati težnjo po miru in eventualno tudi okrcati onega, ki je nevaren za mir ali, ki po nepotrebnem izziva. To je po našem mnenju publicistična dolžnost tiska, tembolj, odgovornega tiska. Pri našem tisku pa ni tako. O vzrokih, sporih, ali so utemeljeni ali ne, se sploh ne razpravlja. Napihuje pa se v propagandističnem stilu vsa izzivanja, da se s tem vpliva na javnost in stopnjuje vznemirjenost, namesto, da bi se skušalo s pomirjevalnimi vplivi ublažiti odnose ter ohraniti treznost v javnem mnenju. Lahko rečemo, da tisk ne vrši svoje dolžnosti, ker opušta propagando za duhovno pomirjevanje.

Zastopniki »Jugorasa« na obisku v Italiji. Te dni so se vrnil nekateri funkcionarji »Jugorasa«, ki so bili na obisku pri fašističnih tovariših v Italiji. Beograjsko »Vreme« in »Politika« obširno poročata o tem obisku. Baje se je fašistom zelo dopadla uniforma »Jugorasa«. — Fašistične delavce je v imenu »Jugorasa« pozdravil Branislav Deissenberger, ki je tudi povabil italijanske tovariše, naj obiščejo »Jugorasovce«.

Narodna skupščina bo sklicana dne 20. oktobra t. l. na redno zasedanje. A. . . . .

Slušatelj na ljubljanskem vseučilišču se je vpisalo 1735; od teh je 308 žensk.

Za asfaltiranje ceste Ercegnovi—Kamenar in izgradnjo ceste Kotor—Trojca je vlada dovolila 5 milijonov dinarjev kredita.

»Prizad« kupuje pšenico. Doslej jo je kupil že 11.000 vagonov. Upamo, da bodo gospodje letos bolj previdni kot so bili lani, da bodo manj izvažali in predvsem skrbeli za to, da bo pšenice dovolj do nove žetve, ne pa kot je bilo letos v aprilu in maju, ko je blaga zmanjkalo in so cene rasle, kaj pa... »Slovenec«

Lanski pridelek vina v Jugoslaviji je znašal 2 in pol milijona hektolitrov.

3 nova zavetišča za otroke bo zgradila mestna občina. V to svrhu je predvidenov v novem proračunu 2 milijona dinarjev.

987 vagonov koruze v vrednosti 11 milijonov 300 tisoč dinarjev je meseca avgusta t. l. izvozila naša država v Anglijo in druge države.

Pravila »Glavne zadrzne zveze Jugoslavije« je ministarstvo za kmetijstvo odobrilo.

Romunski poslanik v Beogradu je bil odpo-klican.

Volitve v poljski parlament se bodo vršile dne 6. novembra t. l. Na volitve se mrzlično pripravljajo vse stranke, zlasti pa se opaža živahno gibanje opozicije.

Francoška vlada je potrdila solunski sporazum, ki je bil sklenjen 31. julija t. l. med državami Balkanske zveze.

Zakon o izgonu Židov iz Italije. Italijanska vlada je izdala zakon o izgonu vseh Židov, ki so se priselili po 1. januarju 1919. Italijo morajo zapustiti do 12. marca 1939.

Anglija je dovolila poldrugo milijardo dinarjev posojila Bolgariji. Posojilo bo deloma izplačano v gotovini, deloma pa bodo Bolgari dobili stroje in vojni material.

Sedemdesetletnica grafične organizacije

Da, sedemdesetletnica obstoja najmočnejše in najhumanitarnejše organizacije bo proslavljala prihodnji mesec slovensko grafično delavstvo. Sedemdeset let je že poteklo, odkar so se tiskarji v Ljubljani zbrali in si osnovali organizacijo, ki je od leta do leta rasla, se razvijala in pridobivala na ugledu. Ta organizacija je danes mogočna, močna in vsepovsod upoštevana.

Menda je ni organizacije v zgodovini delavskih organizacij, ki bi se lahko primerjala z grafično glede dovršenosti in zavednosti njenih članov in članic.

Združba te ponosno skupnosti in vzajemnosti je sklenila proslaviti pomemben jubilej v takšnem obsegu, v kakršnem ga zmore le grafično delavstvo. Spored slavnosti je zamišljen tako obsežno in obilno, da bo pritegnil nase pač pozornost celokupne javnosti, saj bodo prireditve, posvečene našim črnim umetnikom, trajale domala ves mesec oktober.

Uvod v jubilejno proslavo bo velik izlet slovenskega grafičnega delavstva na Mrzlico pri Zidanem mostu, ki se ga bo udeležilo v velikem številu tudi grafično delavstvo tako s sosedne Hrvaške, kakor iz ostalega dela države. V Ljubljani bodo razstava lepih tiskovin, pevski in orkestralni nastopi, velika akademija, šaljiva nogometna tekma z novinarji, nogometen turnir, šahovski turnirji, slavnostno zborovanje in še mnogo drugega, v Mariboru, Celju in Kranju pa tudi različne prireditve v večjem obsegu. Točni datumi vsega, kar namerja prirediti, bo naznanila organizacija kasneje, toda dovolj pravočasno.

Skratka: grafično delavstvo hoče proslaviti obstanek svoje organizacije s prireditvami, ki bodo pokazale javnosti njegovo kulturno višino in veličino njegove organizacije. Dolžnost prav vse javnosti pa bo, da se bo častno odzvala vsem slavnostnim prireditvam.

Kaj skrbi one, ki pripravljajo vojno?

Zemeljske zaloge nafte bodo zadostovale še za 70 let.

Strokovnjaki računajo, da bodo zemeljske zaloge nafte zadostovale še za 70 let. Naftna polja v Zedinjenih državah, na katere odpade 80 odstotkov svetovne produkcije, bodo dajale nafto še 50 do 70 let, mehiška in angleško-indijska še 200 let, poljska in romunska 100 let.

V letu 1936 je 35 milijonov avtomobilov na vsem svetu (brez letal, bencinskih motorjev in lokomotiv) potrošilo 50 milijard litrov bencina. Za slučaj vojne bi šest velikih armad potrošilo mesečno 90 milijard litrov bencina.

Zaradi tega se države trudijo, da bi bencin oziroma nafto pridobivale na umeten način, zlasti, ker je treba nafto plačevati v zlatu. Izdelava sintetičnega bencina je draga: 100.000 ton umetnega bencina stane 33 milijonov zlatih mark. Da bi se mogla preskrbovati armada 250 divizij z umetnim bencinom, pravi avstrijski general E. Alexin, bi bilo potrebno investirati za naprave 4 milijarde zlatih mark in 300.000 delavcev odtegniti vojaški službi. Tovarne za izdelavo bencina pa so vrhu tega izpostavljene bombardiranju iz zraka.

Druga važna sirovina je premog. Iz premoga se pridobiva olje za Dieslove motorje, toluol, ki je razstreljivo za polnenje granat, min in torpedov (kot trinitrotoluol), amonijak za izdelavo salicilove kisline in sintetični bencin. Premog pa služi kot pogonsko sredstvo za vso vojno industrijo in železnice.

Prav tako neobhodno potrebno je železo za izdelavo municije, topove in stroje za izdelavo vojnih potrebščin. Nič manj važne pa so kovine: nikeli, volfram in krom za izdelavo specialnih vrst jekla itd. Nadalje je za vojno potreben baker, ki služi za plošče velikih projektilov, električne aparate, električne napeljave itd., svinec za kroglice, cink in aluminij za letala, termit, s katerim se polnijo zapaljive bombe, živo srebro, antimon in kaley za izdelavo konzerv. Od ostalih surovin je potrebno žveplo in njegove sestavine, kot n. pr. žveplena kislina, ki se rabi kot glavna materija za polnjenje min in izdelavo razstrelil. Nadalje je potreben kalijev nitrat in fosfati za poljedelstvo, ki igra važno vlogo v vojni.

Glede sirovin so na prvem mestu Zedinjene države, na drugem Sovjetska unija, na tretjem Nemčija, ki se trudi, da bi nadomestila sirovine s surogati.

Najvažnejša surovina za vojno pa je zlato in tega pogrešajo vse države razen Zedinjenih držav ameriških.

Avstrijske novice

Avstrijski škofje so izdali pastirsko pismo, ki je bilo prebrano po avstrijskih cerkvah. Pastirsko pismo ni več tako navdušeno za nacizem, ker se Innitzerjeva politika ni obnesla in so bile vse katoliške mladinske in šolske organizacije razpuščene, več duhovnikov je pa v zaporu ali v dachauskem taborišču, nekaj (na primer voditelj koroških katoliških Slovencev), pa jih je umrlo.

Sele po zedinjenju Avstrije s tretjim rajhom so Dunajčani spoznali, da so Prusi in Avstrijci pravzaprav dva naroda, različna pogovori, po tradiciji in po značaju. To dokazuje tudi naslednji dogodek:

Prišel je Berlinčan po priključku na Dunaj. Vprašal je na ulici mimoidočega Dunajčana, kod se pride v kasarno Rossau. Dunajčan mu je z besedo in z roko prijazno pokazal, po katerih ulicah naj gre, da bo prišel v zaželeno kasarno. Berlinčan je odhitel, ne da bi Dunajčanu rekel niti »mu«.

»Slišite,« je za njim zaklical Dunajčan, »pa bi mi vsaj lahko rekli »hvala lepa«.

»Ne, ne,« mu je odvrnil Berlinec, »rajsi se izgubim v tem ferdamanem Dunaju, kakor pa da bi vam rekel »hvala lepa«.

V ogledalu

Kako poroča »Slovenec« o dogodkih na Češkoslovaškem. O krvavih incidentih, ki so jih povzročili Henleinovci, je prinesel »Slovenec« obilo poročil pod skupnim, velikim naslovom »Orožje in smrtne žrtve na obeh straneh«; s tem postavlja češko državno oblast na isto nogo z izgradniki in po tem takem so češke oblasti krive že samo radi tega, ker imajo orožje in ker si drznejo uporabiti orožje za obrambo države. In kakšna poročila je prinesel pod tem naslovom!

... V Habersbirchu... je češko orožništvo streljalo na prebivalstvo.

... V Hodavuu so Čehi streljali na nekega sudetskega Nemca.

V Kraslicah so češki finančni stražniki večeraj popoldne streljali na 200 sudetskih nemških delavcev, ki delajo na nemškem ozemlju...

V Hassenbachu so češki financarji streljali na avtomobil, v katerem so se vozili sudetski Nemci.

... Financarji so večkrat vdrli v nemške domove, streljali iz objestnosti... Redarji in financarji govore prebivalstvu, da je končno prišel čas, da se Nemci iztrebijo (podčrtal »Slovenec«).

... Tudi tedaj, ko so se ljudje razšli, so češki vojniki streljali nanje... (podčrtal »Slovenec«) itd.

Ali je treba k temu komentaria? Samo tega ne razumemo, da Slovenci tak časopis še plačujejo in kupujejo.

Tekstilna industrija proti minimalnim mezdam

Zakon o minimalnih mezdah v Jugoslaviji res ni tak, da bi se kdo ob minimalnih mezdah pritoževal. V primeri s plačami v drugih državah so naravnost naše minimalne mezde. In ni opravičljivo, če se trdi, da so se morale minimalne mezde prikrojiti — razmeram, to je, povprečnim plačam v državi, ker so v nekaterih delih države mezde še mnogo nižje, kakor jih določajo minimalne mezde. Kdo naj živi v naših razmerah primerno s plačo din 12 do 24 na dan? Kar pokažite nam tistega umetnika!

Toda še sedanje minimalne mezde so gospodom industrijcem previsoke. Tekstilna industrija je bila prva, ki se je pritožila proti previsokim minimalnim mezdam, čeprav njih industrija cvete. Predlagajo namreč, da naj se v industriji uvedejo začasno nižje mezde ter zahteva obenem, da se naj uredi posebne delavnice in tečajji, v katerih se bodo začetniki iz-

učevali ob zagotovitvi, da se jih pozneje zaposli. V poročilu pravijo gospodje, da je predlog ministarstvo prijazno sprejelo.

Namen teh predlogov je očividno. Znižanje mezd predvsem, da se pa delavstvo pridobi za to misel, naj se pa uvedejo pripravljajalni tečajji, najbrže brezplačni z obljubo, da se delavstvo iz tečajev zaposli, če bo prostor.

Inicijativa tekstilne industrije je našla pri industrijcih pohvalo. Zdi se nam, da je ta pozitivni predlog precej nevarna stvar, ker je pri nas vse mogoče, neglede na nizki socialni standard v naši državi, zlasti pa v delavskih vrstah.

Ironija je, če se govori celo o znižanju postavk o minimalnih mezdah takrat, ko draginja narašča in ko minimalne mezde niti v normalnih razmerah niso primerne.

Paletje

MAKSIM GORKI

(Prevel Tone Maček.)

57

Dvignil je svetilko in posvetil v izbo; stražnik je ležal v srednjem kotu, napol pod mizo, tako da so se videle samo njegove gole, stegnjene noge, črno poraščene z gostimi lasmi; bile so trdo uprte s privitimi kratkimi prsti v mokri, umazani pód, kakor da ga hoče razkopati, a velike, okrogle pete, so bile daleč druga od druge. Avdotja je pa ležala tik pred pragom, tudi na trebuhu, z rokami podvitimi pod sebe; luč svetilke je polzela po njenem, kakor maslo rumenem telesu in zdelo se je, da še diha, da še živi.

— Kako pa je z Mihajlom? — sem vprašal.

— Nič posebnega! — je odvrnil Jegor. — Pravi, da se je sam pobil ko je bežal pred stražnikom. Padel je bojda po stopnicah.

Iz kota v veži se je oglasil Ljadov.

— Laže! Potnega lista nima!

A Mozžuhin mi je nesramno kvasil na uho; — Eh, kaka čedna, lepo rejena ženska, a? In prebrisana je bila, delavna, štedljiva, zdaj pa se je nazabavala in naplesala!

— Saj ste jo vi do tega pripravili! — je rezko rekel Jegor in puhnil dim cigarete.

— Beži no, nečak! Mi! Kaka pa je naša usoda?

— Še na glavo se boste postavljali...

Norčavi kmetič, Nikon Jermakov, je soglašal z Jegorjem.

— Bomo se, bomo, Jegoruška! Saj nam — ni potrebno dosti velevati. Saj vse življenje stojimo na glavi — kakor pajaci!

Ljadov je grozeče opominjal:

— Pravo mesto ste si izbrali za svoje burke!

Pri mrličih! Raje bi poiskali gospodarje, če niso morda od strahu poginili!

— To je delo staroste!

— Če te je volja, pa jih išči!

— Kaj pa mene briga? Saj jaz nisem gosposka!

— No, potem pa molči!

— Kajpak, še molčimo naj?

Pričelo se je običajno poglavje: zbrali so se na tesnem prostoru ljudje, ki so že oddavnaj mrzili drug drugega, ki so bili navajeni ob tem času spati, zdaj pa so stali tukaj, zavedajoč se, da pride jutri gosposka in se bo začelo neizbežno preklinjanje, oštevanje in zmeda, vse to so vedeli, zato so se topoglavo jezili na — vsakega, vsaki — na vse.

Zdaj pa zda so dohajali novi radovedni gledalci ki so suvali drug drugega, sikali s svojimi šepetajočimi opazkami, javkali, iztegovali vratove in gledali v izbo. Vedno in vedno so dvigali svetilko

kvišku, iz teme so izplavale sive stražnikove pete in bujna Avdotjina pleša, ruška na tleh sredi izbe, pravnjena svetilka in črni madeži krvi.

Med ljudmi se je plazil in se previjal preplašeni šepet.

— Joj, koliko krvi!

— Dadec je bil rejen, polnokrvn!

— Pil in jedel je dobro!

— Babnice je škoda!

— N-nda, bila je prijetna zabavnica!

— Pa bi jo s čim prikrili, zlomki!

— Nič ne de! Saj se tudi živa ni sramovala nagote!

— Aa za stražnika se vam dopade, zlodje!

— Kaj bi tisto! So še slabši!

— To, to! Na primer v Fokini...

— Hlapcu Mihajlu je glavo obsekala!

— Njega bi bilo treba prijeti, tega Mihajla! Ej

starosta! Tukaj imajo hlapca, Mihajla, — meni je znano, da nima potnega lista, slišiš?

Dosjekin, Jegorjev oče, visok, prekljast in pohleven človek, je zaskrblieno in tiho odgovoril:

— Ga bomo že! Stražar — slišiš — tukaj je neki človek...

— Mihajlo?

— Tisti šepavi?

— Poiščite ga!

(Dalje priložnito.)

Iz naših krajev

HRASTNIK

Iz porskega fonda, ki je vpeljan v steklarni od 1. maja 1938 je dobilo podporo do danes 20 delavcev in delavk, od teh je 7 steklarjev, ki so dobili skupno 1050 din, in 13 zunanjih delavcev, ki so dobili 1950 din. Vsega skupaj pa je bilo izplačano v teh štirih mesecih članom tega fonda 3000 din. Zaposleno delavstvo v steklarni, ki je začeljeno v tem fondu se upravičeno razburja zaradi tega, ker si podjetje lasti pravico in samo izplačuje delavcem podporo iz tega fonda in to po mili volji, tako, da so dobili nekateri člani po 50 din, drugi pa zopet po 200 din. To pravico si je podjetje vzelo, kljub temu, da ne prispeva v ta fond ničesar. Zato priporočamo onim članom, ki so dobili iz tega fonda samo 50 din, da se obrnejo na odbor tega fonda za ostalih 100 din. Ker po pravih pripada vsakemu članu enako 50 din, ako je štiri tedne bolan. V fevdalni dobi je veljal pogovor: »Kar je tvoje, je tudi moje, kar je pa moje, tebe nič ne briga.« Toda ta pogovor ne velja danes več. To naj si zapomnijo tisti, katerim to velja. — Delavec.

JESENICE

Sipe je zmanjkalo. Kljub temu, da so razni listi pisali in objavljali poročila, da je sladkorja dovolj in da ga ne bo zmanjkalo, se je to zgodilo. Na Jesenicah zdaj že pet dni ni niti kg sipe ne ene ne druge vrste in srečen je niti trgovec ali pa oni konzument, ki je imal oni trgovec na zalogi. Zdaj, ko je doba vkuhanja, ko si ljudje želijo vsa nekaj sadja v obliki kompota, mezge ali soka prihraniti za zimo, ni sladkorja, ki je pri takem vkuhanju glavni faktor. Ali naj konzumentje vkuhavajo s kockami, ki so za 2 din pri kg dražje in še manj izdatne za tak namen!

Mast dražja, jajca dražja! Zima se s počasnimi ali gotovimi koraki bliža. Delavska gospodinja mora dan za dnem skrbeti, da si pripravi vse potrebno. Drva neznansko dražja — 95 din — in še več hočejo za meter bukovi, v tovarni jih nič ne dajejo, dasi je bilo to vedno običaj — premoga je treba, potrebna bo topla obutev, topla perilo in topla obleka. Treba bo pripraviti za zimo krompir, čebulo, zelje, repo itd. — izdatek nad izdatkom. Pripravi bo treba prašiča, da bo čez zimo mast, zaseka, klobase in meso — pa kaj, ko se prašiči tako dražijo. Te dni so nam pripovedovali mesarji, da stanejo prašiči špeharji že 11 din za kg žive teže in menda že v Slavoniji celo 9 din za kg. Mast se draži in stane na debelo ca. 16 din, na drobno pa 19 in 20 din. Prav tako se dražijo jajca, dan za dnem. Od 75 par pred 14 dnevi (na debelo), so poskočila na 85, 93 in 98 para! Danes stane jajca na Štajerskem ozir. v Medjimurju (Središče, Ptuj, Varaždin, Čakovec) itd. 98 para za komad, s prevozom na Jesenice ca. 1,02 din. Jasno je, da se ne morejo prodajati pod 1,20 din komad na drobno, če je treba odšteti vso režijo. Vzrok je baje izvoz.

Dvomimo, da kmet pri tem kaj mnogo zasluži. Vendar če tudi bi: pomisliti je treba, da bi morala imeti delavec in nameščene — kot konzumenta — večjo plačo, da bi lahko kriila te večje izdatke. Kmet nima nič od tega, če proda namesto dveh komadov enega; ali pa ima še manj, če zasluži posrednik-izvoznik. Delovno ljudstvo pa zaradi te neznosne dražnje samo hira in njegova življenjska raven neprestano pada.

Zvočni kino Radio predvaja v soboto in nedeljo ob pol 9. uri zvečer (v nedeljo popoldne) tudi ob 3. uri) vefilmi »Tri ljubka dekletca« z Deanno Durbinovo v glavni vlogi. Med dodatki: Paramountov zvočni tednik, barvana šala in kulturni film »Boljarska svatba«. — Sledijo »Potepuhi«.

SENOVO PRI RAJHENBURGU

»Vzajemnost« priredi v nedeljo, dne 18. septembra t. l. ob pol 3. uri popoldan v šolski dvorani na Senovem velik koncert. Sodeluje: 20 pevcev del. kult. društva »Napreje« iz Zagorja, del. godba na pihala s Senovega in »Vzajemnost« z dvema dramskima scenama: »Zagovor« in »Poslednje pismo«. Vstopnina običajna. Ljubitelji lepe pesmi, glasbe in drammatike vljudno vabljeni. — Družnost! Odbor.

KULTURA

O neodvisnem gledališču. Mlada igralska skupina, ki je pred kratkim nastopila pod vodstvom režiserja Žižka s kitajsko igro »Breskov cvet«, se je namenila ustanoviti gledališko združenje, ki naj ji da potrebno materielno oporo. Objavljen je bil že poziv na ustanovni občni zbor, ki se bo vršil v nedeljo, dne 18. t. m. v restavraciji »Novi svet« ob 10. uri dopoldne. Seveda zadruga sama v primeru največjega odziva s strani občinstva še ne bo mogla zagotoviti samostoinega mladega neodvisnega gledališča. Kot je slišati, je med tem režiser Žižek stopil v pogajanja s ptujskim dramatičnim društvom, ki pa je zaenkrat pripravljeno sprejeti pod streho le nega in še enega člana igralske skupine za vodstvo tamkajšnjega amaterskega gledališča. Na vsak način bi bilo želeli, da bi se dosegel s ptujskim dramatičnim društvom takšen dogovor, ki bi omogočil skupno nastopanje neokrmjeni mladi igralski skupini. Le v tem primeru bi se namreč dalo z uspehom pričakovati, da tisto novo, kar smo začutili pri režiserju Žižku in njegovih skupini, najde res poln in samostojen izraz in zaznavno obogati našo gledališko kulturo. V današnjih dneh in zlasti tukaj na meji nam mora biti še posebno pri srcu skrb za vsako izvorno slovensko tvornost, ker nam prav takšna tvornost daje največjo notranjo trdnost pred pritiskom tuje sile.

Božo Vodušek.

MARIBOR

Kolikor besed, toliko neresnice!

V št. 212. »Slovenca« je postavljena v notici »Nič se ne izmikamo«, ta-le trditev: »Res pa je, da se je dosedaj edino še naš list zavzemal za nastavev naših ljudi, dočim socialistov in »Delavske Politike« inozemski nastavljeni nikoli niso razburjali, saj so vedeli, da imajo v njih najboljše priganjače za svoje organizacije.« O prvem delu trditve, da se naš list ni nikoli zavzemal za nastavev naših ljudi, namesto inozemcev, ne bomo debatirali z resnicoljubnimi duhovnimi gospodi okoli »Slovenca«, ampak prepuščamo našim naročnikom in čitateljem, da sami, vsak zase, ugotovijo koliko vere gre »Slovencu« v drugih zadevah, ako si upa splošno znana dejstva tako drzno potvarjati.

Glede drugega dela trditve, da imajo socialisti v inozemskih nastavljenih najboljše priganjače za svoje organizacije, pa bomo navedli nekaj dejstev ki so znana tudi »Slovencu«, pa jih raje prezre in zamolči, ker bi se sicer ne mogel kregati z resnico, hčerko božjo. Vzemimo samo par primerov iz tekstilnih tovarn v Mariboru, v katerih so nastavljeni inozemski »priganjači za naše organizacije«. Ze par let se opaža, da se zaupnike z list, ki jih postavljajo razredne delavske organizacije, sistematično preganja. Letos smo doživeli kar v treh tovarnah, da so dobili odpoved kandidati na listi svobodne strokovnih organizacije, tik predno se je vršila volitev. Ponekod so odpovedali poedinim, ponekod vsem in s tem onemogočili, da bi bila organizacija sploh lahko postavila listo. Za odpovedi so brez dvoma odgovorni šefi tovarn, toda jasno je, ako bi inozemski nastavljeni bili »priganjači za naše organizacije«, bi šefi nikoli ne metali naših kandidatov na cesto. Namestniki

Z lhenom na dan! »Slovenec« trdi, da je neki socialistični general ovadil nekega svojega informatorja, ki se je pritoževal nad inozemskimi nameščenci, tovarnarju. Pozivamo »Slovenca«, da priobči ime tega »generala«, sicer bomo smatrali, da gospodje pogrevajo laži, v kolikor niso naravnost iz njihove kuhinje. Prav isto velja tudi za trditve, o balah platna, ki jih generali včasih prejemaajo. — Gospodje, mi hočemo čisto mizo in se ne zadovoljujemo s praznimi izjavami, ki jih servirata glede boja proti korupciji.

Same afere, ki se razblinejo v nič. Zadnja leta izbija v našem mestu afera za afero, ki jih dnevno časopisje napihuje in izkorišča, dokler se kratak čas na to ne razblinejo v nič. Nedavno smo imeli tako afero s »konzulom« Klausom. Ako je človek čital časopisna poročila, prikrojena za senzacij željne ljudi, je dobil vtis, da ima pred seboj največjega zločinca vseh časov. Koncem konca se je izkazalo, da gre za malega hobštapljerja in da vsa njegova dejanja ne zadostujejo, da bi ga lahko pridržali v kriminalu. — Nekaj časa na to je začela afera za »Glavno privredno združenje«. Dnevniko so na dolgo in široko poročali o tej stvari in prinašali senzacionalna odkritja. Vodilne osebnosti te zadrge so bile aretirane, postavljen je bil komisar itd. Konec je bil tudi to pot drugačen, kot pa ga je pričakovala javnost na podlagi poročil dobro informiranih dnevnikov: ne samo, da so zaprte člane načelstva zadrge, o katerih je vsak mislil, da

šefov in njih desne roke v obratih bi znale prikazati kandidate svobodnih strokovnih organizacij v taki luči, da bi do odpustov nikoli ne prišlo. Ali naj morda smatramo takojšen odpust (z izplačilom mezde za 14 dni v naprej) kot poseben dokaz simpatije dotičnih tovarnarjev do naših svobodnih strokovnih organizacij?

In dalje! Pred kratkim je bil vržen na cesto v tovarni Doctor in drug zaupnik, krščanski socialce. Toda, ker ni bil zelenec, »Slovenec« ni izgubil, kakor v vseh tu navedenih primerih, niti ene besede v korist preganjanemu! Povejte kdaj in kje se je kakšnemu zelencu zgodilo kaj podobnega.

Da bo glosa o »inozemskih priganjačih za našo organizacijo« še popolnejša, povemo, da so zastopniki teh tovarnarjev, ki imajo zaposlene »inozemske priganjače«, sami močje iz »Slovenčevega« tabora, ki zastopajo ta podjetja tudi v pravadah proti delavstvu!

Odgovorite nam gospodje, kako si razlagate »priganjaštvo inozemcev za naše organizacije« v tovarni Westen v Celju? Vesteli, koliko naših ljudi je tam po krivici na cesti radi enega samega inozemskega mojstra? In koliko jih je v Soštanju zletelo na cesto pri gg. Wošchnagih? Rdeči so morali ven, da so si lahko zeleni spletili gnezdo in se sedaj grejejo ob »prsih g. tovarnarja. Tako izgleda priganjaštvo inozemskih nastavljenecv in tujerodev in prid razredno zavednemu in socialističnemu delavstvu. Hočete še več dokazov. Potem vprašajte pri banki upravi, pri Delavski zbornici in pri sodiščih ter v pisarnah vaših prvakov, zastopnikov inozemskega kapitala. Naj vam bo to zaenkrat v odgovor na vaše neresnicoljubno poročanje!

bodo ostali za zapahi leta in leta, izpustili, tvorijo sedaj celo likvidacijski odbor. — In kakor izvemo iz »Slovenca« se kljub temu, da so bili funkcionarji zadrge zaprti, ni izvršila niti »uradna revizija poslovanja«. Nam ni do tega, da bi vodstvo te zadrge zagovarjali, narobe, mogoče bi imeli prav nasprotni interes. Razen tega imamo svoje ne preveč laskavo mnenje o tej vrsti ljudskega zavarovanja. Toda ako hočemo ostati resni, potem ne smemo begati javnosti na tak način, kot se to dela. Kadar se gre za stvarnost, je treba, da se iz tega ne ustvarja senzacija.

Pitna voda na Glavnem trgu. Na avtobusnem kolodvoru je mestna občina namestila javni vodovod z dvema pipama.

Vpisovanje v trgovsko nadaljevalno šolo se bo vršilo v nedeljo, dne 18. t. m. od 10. do 12. ure v šolskih prostorih, Zrinjski trg št. 1.

DPD »Frohinn« priredi v nedeljo, dne 18. t. m. svojo jesensko veselico v gostilni g. Midlila (Weber) na Pobrežju. K obilni udeležbi vabi odbor.

»Neodvisno gledališče« nastopi po svojem prvem uspehu zopet z razširjenim programom v petek, dne 16. septembra, v veliki kazinski dvorani. Kitajsko dramsko pesnitev »Breskov cvet« in Shakespearjevega »Piramo in Tizbo režira Fran Žižek.

»Grlič«. Vinska trgatve, novi sladki vinski mošt, domače koline, fureš, vse vrste klobas, grozdje, prenočišča. Vljudno vabi Oset.

Ob 15 letnici delavskega pevskega društva »Enakost« v Studencih

Letos slavi 15-letnico svojega obstoja agilna »Enakost«, edino del. pevsko društvo v delavskih Studencih. Ta doba je polna lepih uspehov, ki jih je društvo zelo že od vsega začetka. V jeseni leta 1933. so se na pobudo S. Lupreta Pavla zbrali zavedni delavci-pevci in so pod vodstvom učitelja Križmana formirali prvo pevsko edinico, ki je takoj v začetku nastopala z velikim uspehom na vseh delavskih prireditvah v Studencih in drugod. Proletarska zavest je rasla med delavstvom, ki jo je budila delavska pesem. 32 pevcev je sodelovalo pri prvem koncertu in to število se je vzdržalo prilično do današnjega dne kljub neugodnim časom.

Tekom let so se vrstili ti-le predsedniki: s. Lupret, Spitaler in Sagadin, pevovodje pa so bili: Križman, Nerat, Pirnik, Kaučič, sedaj pa že štiri leta vodi zbor s. Maks Plevanč, ki je društvo dvignil na nekdanjo višino. Kot pri-

jatelj društva se je vedno pokazal gostilničar g. Senica, ki je tudi častni član in podpornik društva, med dobrotniki pa je tudi mnogo Studenčanov, ki jim je pevsko društvo zelo pri srcu.

Sedaj ima »Enakost« svoje prostore za vaje v dvorani deške ljudske šole, kar je zasluža šolskega odbora. Vsem tem se društvo ob 15-letnici iskreno zahvaljuje za podporo in razumevanje.

Proslava 15-letnice se vrši v soboto 17. septembra t. l. v dvorani gostilne Grmek v Studencih ob sodelovanju Glasbenega društva železniških delavcev in uslužbencev, pekovskih tamburašev, pevskega zbora pekovskih pomočnikov, »Grafike« in »Frohinn« po že objavljenem sporedu. Sodrugi, sodružice, prijatelji delavske pevske kulture, iskreno vabljeni v soboto v Studence!

CELJE

Proslava 10-letnice obstoja S. K. Olimpa v nedeljo, dne 18. t. m.

Ob priliki proslave 10-letnice obstoja bo naslednji program, ki bo pokazal delovanje vseh panog sporta, ki jih klub goji.

Dopoldan bo prodaja spominskih znakov in cvetic.

Ob 9. uri pri »Jugoslovanu« medklubski table-tenis turnir.

Ob 10. uri na igrišču Olimpa lahka atletika: troboj v skokih, troboj v metih in tek na 100 metrov.

Popoldan na igrišču Olimpa ob 13.30 uri: mladinska prvenstvena tekma Jugoslavija-Olimp; ob 14.30 uri: old-boy tekma Celje-Olimp; ob 16. uri prvenstvena tekma Jugoslavija-Olimp.

Posetite vsi prireditve Olimpa in mu izkazite z navzočnostjo svoje priznanje in simpatije.

Seja. V pondeljek, dne 19. t. m. ob 19. uri se bo vršila seja uprave in uredniškega krožka »Delavske Politike« v Delavski zbornici. Radi važnega dnevnega reda vsi in točno ob označeni uri.

Pevski zbor »Vzajemnost« ima vsak torek in petek ob 20. uri redne pevske vaje. Ponovno, vabimo vse pevce, da se v torek udeležijo vaje, ker se s tem dnem zaključuje sprejem novincev-pevcev. V soboto, dne 1. oktobra bo zbor javno nastopil, zato opozarjamo vse, da se v vaj točno in redno udeležujejo in ne otežkočujejo z nerednostjo izvedbe začrtanega programa.

Kino Dom - Celje

17., 18., 19. in 20. sept. »ČAS IZKUŠJAVE«, — 21., 22. in 23. septembra »LAZI LJUBEZNI«.

Rešite svoje zobe

Sargov KALODONT

proti zobnemu kamnu

Nad našim nezavednim delavstvom vilit kapitalizem svoj bič. Delodajalci izigravajo določila uredbe o minimalnih mezdah. V zadnjem času je narasla draginja in nove skrbi tarjega nezavedneže, kajti mezda že poprej ni zadoščala za preživljanje. Trgovci ne dajejo več na up, ker vedo, da delavec nima denarja niti za sproti, kaj šele, da bi odplačeval dolgove. V eni izmed celjskih tovarn se je delavstvo zopet začelo dramiti in pristopa k SMRJ. Naj bi sledilo temu zgledu tudi delavstvo po ostalih tovarnah. Počasni prihaja spoznanje, da brez razredne organizacije ne gre. Zakaj bi mi stradali kruha, ko si pa inozemci kupičijo z našim delom milione. Po naših tovarnah se včasih ponujajo tudi organizacije drugih barv, toda to so le okrasji, ki služijo za prirepek kakšnim mogotcem, da si s pomočjo delavstva kujejo še politični kapital. Pridite k nam, kdor pa ni z nami je proti nam! Več trpinov!

KRANJ

G. Gorjanc proti »Soboti«. V sredo, dne 14. t. m. ob pol 9. uri se je pred okrožnim kot tiskovnim sodiščem v Ljubljani vršila tiskovna tožba, katero je naperil veletrgovec gosp. Gorjanc proti odgovornemu uredniku bivše »Sobote« g. Colnarju Lojzetu. Iz obtožnice je razvidno, da je »Sobota« objavila poročila o kupovanju hranilnih knjižic po g. Gorjancu, precej ostro kritizirala prodajanje različnega blaga iz Gorjančeve veletrgovine za vložne knjižice »Hranilnice in posojilnice« v Kranju, ker je tožitelj predsednik imenovanega denarnega zavoda. G. Gorjanc je priznal sam, da je res kupil knjižico HIP na Jesenicah od ubogega obrtnika po tarifi 70 za 100. Obenem priznava, da je prodajal blago iz svoje trgovine za vložne knjižice tistega denarnega zavoda, katerega predsednik je še vedno. Očita pa uredniku »Sobote«, da mu je s tem člankom podtakl zlorabo svoje funkcije HIP. Obtoženec je prevzel nase odgovornost za inkriminirani članek, se podrobneje pečal s cenzurnimi razmerami in splošno šibal prekupčevanje s hranilnimi knjižicami. Končno je predlagal, naj se o tej zadevi zaslišijo kot priče gg.: okr. glavar Lipovšek, podglavar Lojk, ravnatelj Mohor in Gorjanc sam, ki za čuda pri razpravi ni bil navzoč in se je pustil zastopati po g. dr. Megušarju. Vse obtoženčeve predloge je sodišče odklonilo. Med posvetom je prišlo med obtožencem in dr. Megušarjem do interesantne debate, kateri je publika sledila s še večjim zanimanjem, kakor pa razpravi. Zastopnik g. Gorjanca je namreč uredniku »Sobote« že mesec dni pred ustavitvijo lista napovedal konec »Sobote« in sicer v aktu, katerega je ravno v tej tiskovni pravdi predložil sodišču. Dr. Megušar je tudi po dvorani pokazal na baje navzoče obtoženčeve prijatelje, na kar mu je bivši urednik »Sobote« odgovoril »Vaših prijateljev pa ni tukaj«. V debati smo tudi izvedeli, da je odvetnik dr. Megušar odločujoči činitelj pri »Gorenjcu« le takrat, kadar je g. dekan bolan. Istočasno se je dr. Megušar še posebno zanimal za slike, katere je obtoženec prinesel s potovanja po Češkoslovaški. Posebno slika, na kateri se nahaja bivši francoski letalski minister Pierre Cot, mu je ugajala. Obtoženec mu jo je hotel podariti le pod pogojem, če bo objavljena v »Gorenjcu«. Odgovorni urednik »Sobote« je bil obsojen na din 420 denarne kazni, zahtevano odškodnino g. Gorjanca v znesku din 20.500 pa je sodišče zmanjšalo na din 300. Obtoženec je prijavil revizijo in priziv.

Spominsko svečanost za T. G. Masarykom je proslavila minulo sredo v Nar. domu »Jugoslovansko-čehoslovaška liga«. »Česka beseda« in »Sokol«. Proslava je bila prav lepo obiskana. Pozdravni govor je imel g. dr. Dolar; daljši govor o pomenu proslave pa je imel dr. Jarc. Govornika sta se dotaknila dogodkov, ki jih prav sedaj preživlja čehoslovaški narod. Publika je spontano dala duška, da je v tej borbi z demokratičnim bratskim narodom.

Čehoslovaška pomeni za delovno ljudstvo samoohranitev. Angleški politik Wiston Churchill je napisal članek o položaju v zvezi z vojno napetostjo med Nemčijo in ČSR. V tem članku pravi: »Do nedavna je bila beseda Čehoslovaška popolnoma tuja ušesu, danes pomeni delovnim množicam v sleherni državi nič manj kot samoohranitev.« — Močno se bojimo, da bo »Slovenec« proglasil konservativnega meščanskega politika Churchilla, če ne za vojnega hujskača, pa vsaj za komunista.

Štarka bede in obupa v pohorskih granitolomih

Kakšno pa je razmerje med zaslužkom delavstva in dobičkom lastnikov pohorskih granitolomov?

(Dalje.)

— Kako pa izgledajo številke, ako primerjamo zaslužek delavstva v granitolomih s produkcijo? Kolikšen je profit gg. inž. Lenarčiča, Resa in Zapečnika?

— Najprvo je treba vedeti, da je v kamnolomih uveden akordni sistem, le malo delavcev je, ki bi imeli urno plačo (kot recimo: kovači in minerji ter delavci, ki odvažajo material).

— Gospod plača torej le čisto produkcijo. Z nizkimi akordnimi postavkami pa sili delavec, da dosežejo čim večjo storitev.

— Še več! Delavci nosijo tudi ves riziko, zlasti oni, ki izdelujejo robnike ali granitne plošče. Delavec, ki mu med obdelovanjem kama, kamen poči, je izgubil zaslužek za vse že opravljeno delo. Njegovega truda mu ne povrne nikdo.

— Oglejmo si položaj delavcev, ki izdelujejo granitni tlak.

Zaslužek je računat na obdelovanje 1 m³ granitnega kamna:

Ricar dobi din 42, cepilec (na stroji) din 50 in snažilec din 30. Ricar pripravi dnevno 3/4 m³ kamna, cepilec 1/2 m³ kock in istotoliko množino kock snažilec tudi očisti. To se pravi: ricar zasluži dnevno din 31.50, cepilec din 25 in istotoliko snažilec.

Kovač dobi na uro din 4.50, miner din 3, delavec, ki odvažajo material (dnevno do 10 m³) din 24 na dan, nakladalci din 3 na uro, strojevodja na železnici zasluži din 28, zavirač pa din 26 od vagona (dnevno lahko spravita na kolodvor 2 vagona kock).

Sedaj pa majhen praktičen račun. Za 1 m³ kock je potrebno, da ricar obdela 2 m³ granita. Torej stane 1 m³ kock drobnega tlaka lastnika kamnoloma:

ricar	din 84.—
cepilec	din 50.—
snažilec	din 30.—
delavec, ki odvažajo material	din 2.40
kovač (vzemimo, da ostri orodje za 1 m ³ celo uro)	din 4.50
miner (eno uro)	din 3.—
nakladalec v kamnolomu in na postaji a din 3.—	din 6.—
strojnik	din 4.03
zavirač	din 4.—
Skupaj	din 187.93

Na 10 tonski vagon nalože 6.5 m³ kock. Mezde delavcev, ki napravijo te kocke, jih zvozijo na kolodvor in nalože znašajo din 1.127.58

Kolklo pa stane vagon malega granitnega tlaka?

Za en vagon malega granitnega tlaka dobi podjetje najmanj čistih din 3.300 do din 3.500. Recimo, da dobi din 3.300.— Ako od te vsote odštejemo izdatke za mezde

ostane podjetniku din 2.172.42

za ostalo režijo, kot vzdrževanje obrata, davke, plače nameščencev itd. Toda ta režija računana na en 10 tonski vagon malega granitnega tlaka ni tako velika. Več kot 300 din na vagon najbrž ne znaša.

V l. 1937 pa so gg. Lenarčič, Res in Zapečnik naložili na postaji Brezno 11.200 ton granita, t. j. 1.120 vagonov. Vzemimo, da je bilo od tega 1000 vagonov malega granitnega tlaka. V tem slučaju so dobili

za prodane kocke	din 3.300.000
delavcem so plačali	din 1.127.580
	din 2.172.420
za ostalo režijo	din 300.000

Jim je torej ostalo še vedno din 1.872.420. Ta račun je v toliko nepopoln, ker nismo upoštevali še preostalih 120 vagonov granit-

nih izdelkov, kot so robniki, granitni bloki, granitne plošče za grobove, kocke za železnice itd., kar vse je mnogo dražja roba od malega granitnega tlaka. Toda o tem drugič. (Dalje prihodnjic.)

III. Izkaz nabiralne akcije za stradačo dečo v mezdnem gibanju se nahajajočih Ribniških kamnosekov

Nabrali delavci pri gradnji »Hutterjeve vile na Pohorju« din 171 in sicer: Gruševnik Anton 10, Znidaršič Avgust 10, Krenoz Alojz 2, Kuzma 2, Jeseničnik 2, Steničnik 2.50, Timošek 2.50, Jakopič 10, Oblak 10, Grapolin 5, Tratnik 10, Vala 10, Lipuš 20, F. Maureh 10, Bučar 10, I. Koše 1, Borovnik 1, Gradišnik 10, L. Gradišnik 10, Jarc 10, Fridauer 7, Ljubič 2, Jurak 2, Brišnik 2; v skupnem din 171. — SDSZ, podružnica Maribor 100, Dr. G. 63, Zveza obl. del. Maribor 15, nabral Klampfar Peter 55, Kovinarji Maribor 104, Koser Dominik 10, Krajevni odbor Rdečega križa Fala 100, Z. R. Zagorje 300, Šoštanjka mladina 450, Z. R., podr. Črna 300, Z. R. J., podr. Zabuškova 100, Z. R. J., podr. Liboje 75, Doberšek Karel, nar. posl. 500, trg. Hrovat Maribor 100, Sitar Drago, trg. Ribnica na Poh. 200, SDSZ, podr. Ruše zbrala din 1514 (od tega zneska je zbral s. Weber din 279 pri delavcih tovarne za dušik). Potom »Delavske Politike« nakazali sodrugi iz Ptuja din 170, Lorgar Simon, Maribor din 20 in razni sodrugi din 87. Skupaj din 4734. — V imenu stradačoče dece najiskrenejša hvala.

Odbor.

RUSE

Sodrugu v slovo

Ivan!

Tako kot je odjeknil strašni pok, ki Ti je pretrgal nit življenja, tako je odjeknilo med nami, Tvojimi sodelavci, ko smo izvedeli, da Te je ugrabila strašna smrt iz naše sredine. Ivan! Tebe ni več! Prazen je prostor tam, kjer si stal Ti, v borbi za dobrobit naš vseh. Izpolnjeval si svojo dolžnost kot sodrug, človek, mož in oče. Teško Te bodo pogrešali Tvoji svojci, pa tudi mi, Tvoji sodelavci! Pogrešali bomo Tvojih zrelih in preiščenih navsvetov in predlogov v borbi za naš dobrobit, s katerimi si veliko koristil delavskemu pokretu.

Ivan! Ob odprtem grobu se poslavljamo od Tebe, našega dolgoletnega funkcionarja in boritelja! Ob Tvojem strašno razmesarjenem truplu Ti v duhu prisegamo, da bomo odslej budno na straži, da že v naprej preprečimo enake nesreče, kot je doletela Tebe in Tvojo družino!

Ivan! Gradili bomo naprej, kjer si Ti pre-

Eksplozija, ki je terjala življenje s. Strnada. Predpoldan dne 14. t. m. je oglušujoča detonacija pretresla ozračje. Daleč naokrog so se ljudje presenečeni ozrlj proti tovarni dušika, odkoder se je slišal tisti pok. Visoko v zrak pognana streha je vsakogar prepričala, da se je v oddelku kisika pripetila strašna nesreča, katere žrtvi sta postala ss. Strnad Ivan in Ditmajer Hinko. Eksplozirala sta dva valja, napolnina s kisikom. Medtem ko je s. Strnada dobesedno raztrgalo, je s. Ditmajer obležal s težkimi ranami in obžganimi rokami ter na treh mestih strto levo nogo. To je doslej, odkar je tovarna v obratu, ena največjih eksplozij, kar jih je bilo. Sodruga Ditmajerja so nemudoma prepeljali v bolnico in je njegovo stanje zelo resno. Želimo mu skorajšnega okrevanja. Svoicem s. Strnada izreka sožalje vse delavstvo tovarne za dušik.

2500 Din potrebujete, da zaslužite 1000 Din mesečno doma. — Postranski za-služek. Dopisi: „Anos“, Maribor, Orožnova 6.

Karel Novy:

„Živeti hočemo“

socialni roman, s češčine prevedel na srbo-hrvatski B. Vračarevič, izdala Zabavna biblioteka v Zagrebu kot svojo 598. knjigo. Češkega socialnega pisatelja, Karla Novega, naši čitatelji že poznajo po poročilih v našem listu o predavalni turneji, ki sta jo napravila minulo zimo on in češki pesnik Jozef Hora po Sloveniji in po prijazni pozornosti, ki jo je izkazoval naši delegaciji letos v juniju na jubilejni svečanosti v Pragi. Karel Novy je čisto naš, čisto delavski, saj je izšel iz delavskega okolja in je moral preizkusiti različne stopnje proletarskega življenja. Sam je pripovedoval, kako mu je bilo, ko je kot sin revnega pedezelskega peka v Benešovu, kjer se je rodil leta 1890, moral na malem vozičku, v katerega si je vpregel psa, razvažati in prodajati pecivo svojega očeta po okolici. Tam v bližini se je nahajal razkošni grad Konopište, rezidenca avstrijske prestolonaslednika Franca Ferdinanda, ki je poginil pri sarajevskem atentatu. Bistremu dečku so se ob takih razmerah že v rani mladosti vsiljevala razmišljanja o socialni neenakosti in nepravilnosti obstoječega družabnega reda, ko je videl na eni strani vso bedo in težko mučenje za kos kruha, na drugi pa potratno razkošje, oholest in prekrasne grajske vrtove, nedostopne navadnemu smrtniku, ker je pred njihovim vhom stražil grajski žandar, kakor angelj z gorečim mečem pred vhom v raj.

Pod takimi dojmi ni nič čudnega, če je kmalu prišel v konflikte z obstoječo oblastjo in da se ji izogne, je odšel na Dunaj, kjer je postal sodrudič raznih čeških listov. Po prevratu leta 1918., ko so se odprli tudi do tedaj nedostopni vrtovi in dvorane v Konopištu, je mogel v svoji osvobodjeni domovini na široko razmahniti svojo kulturno dejavnost in razviti duhovno ustvarjanje; postal je eden iz med prvakov moderne češke književnosti. Njegov prvi večji roman »Grad Rankov« je že utrdil njegov sloves. Njegovo največje delo, trilogija »Železni krog«, nam predčuje priproste ljudi iz pisateljevega rojstnega kraja, delavce, kmete in malomeščane iz predvojne, medvojne in poprevratne dobe, v vseh njihovih mukah, radostih in strasteh. Med nadaljnimi njegovimi deli omenjamo še socialno-kriminalni roman »Denar«, roman iz legionarskega življenja »Modri vlak« in zgodovinski roman »Atentat«, v katerem opisuje vzroke, ki so privedli do sarajevskega atentata, njegove akterje in njega posledice.

Zagrebska »Zabavna biblioteka« je izvršila hvalevredno delo, da nam je dala v prevodu enega njegovih najnovejših romanov »Hočemo, da živimo«, (Živeti hočemo — Chcemo žit). To je roman brezposelnosti, ki ga lahko primerjamo romanu Leonharda Franka »Od treh milijonov trije«. Glavni osebi romana sta Magdalena in Jozef, delavec in delavka, okrog katerih se odvija dogajanje v najkritičnejši dobi povojne gospodarske krize. Doživljamo njun prvi ljubzenski zanos, začetek njunega skupnega življenja, polnega najlepših upov, njuno skorajšnje razočaranje, padanje in dviganje, socialne konflikte v družbi, brezdušnost meščanskega in bedo proletarskega okolja, dokler se oba ne znajdetata na veliki cesti vseh izobčenih, ki so po njej hodili in

še hodijo tisoči brezposelnih, ki se pred njimi vsa vrata zapirajo, ki prenočujejo pod kozo- zolci in pod stogi na polju in ki blagrujejo dan, ko se jim je posrečilo najti kje par črvi- vih jabolok. To je pot resignacije, pot obupa, pot v praznino... Konec?... Ne! Na cesti nekdo v deliriju obupa razvije zastavo, za njo se uvrsti prvi, drugi, tretji, oglašje se pesem, ki zdrami onemoglo, da vstajajo iz grmovja, iz jarkov, iz stogov, iz vseh stranskih stez se zlivajo na velike ceste curki temnih postav, ki naraščajo v mogočno reko, od njih korakov bobni zemlja, njih pesem se razlega vedno bolj veličastno in zahtevajoče: Živeti hočemo, Živeti hočemo!

Žal, da je ravno to zadnje poglavje moralo biti v našem prevodu okrnjeno, a kdor je slišal Novega samega, ko ga je čital pri nas, mu je gotovo ostalo v spominu.

V čeških listih čitamo objave dveh novih romanov Karla Novega, o italijanskih legijonarjih »Zmagoslavni glas« in slovaški socialni roman »Tretja veja«, znak, kako zelo delaven in plodovit je ta naš pisatelj, ki mu želimo še mnogo uspehov. Želimo pa tudi, da bi se čimprej našla tudi kaka slovenska založba, ki bi nam omogočila čitati kako njegovo delo v našem jeziku. — A. T.

POBREŽJE PRI MARIBORU

I. Delavsko kolesarsko društvo, podružnica Pobrežje, priredi v nedeljo, dne 18. sept. t. l. vinsko trgatve v gostilni Klemenšak, Pobrežje. Začetek ob 5. uri popoldne. Vabljeni vsi.

SV. LOVRENC NA POHORJU

Dramatični odsek našega Del. kul. društva »Vzajemnost« vprizori v nedeljo, dne 18. septembra t. l., s pričetkom točno ob 15. uri popoldne v dvorani pri Jeleni nad vse zanimivo in znano veseligr »Micki treba moža«. Vse prijatelje in simpatizerje kulturnega udejstvovanja našega delavstva vlnudno vabimo, da nas obiščejo in s tem podpro naše delo. Med odmorji, kakor tudi po igri, igra tovarniški tamburaški zbor. Po igri prosta zabava. — Odbor.

KOČEVJE

Rudarji se ne mešamo v take stvari. Dne 2. t. m., na predvečer neke klerikalne prireditve je nekdo pomazal po mestu napise na nemških lokalih. Nas rudarje prav malo zanima, kako obračunavajo nacionalisti raznih barv in jezikov med seboj. Zato bi se v tej zadevi niti ne oglašili, ako se nas ne bi sprjavljalo v zvezo s to zadevo. Eden izmed »pleskarjev« je bil zasmešan, pa je rekel, da je rudar. Takoj so planili po »Vzajemnosti«: na eni strani klerikalci, na drugi strani Nemci, češ, tam se vzgajajo taki ljudje. Tem gospodom povemo, da rudarjem ni za take špase. Mi smo veseli, ako moremo ponoči počivati ne pa, da bi lezli okrog in reševali nacionalno vprašanje — s črno barvo. Gospodje nacisti, vi ste bili vsa leta na vladi, preskrbeli bi bili, da bi bil naš človek gospodar na svoji zemlji, ne pa hlapec. V 20 letih bi se bilo to lahko izvršilo in bi vam zdaj ne bilo treba v temni noči strašiti okoli in mazati po zidovih. V socialnem oziru ste pustili delavce v nemar, v gospodarskem oziru istotako. Bili smo navezani sami na sebe. Ustvarili smo si svoje organizacije. V naši kulturni organizaciji ne poznamo ne šovinizma, ne ras, pač pa vzgajamo delavstvo, da bo znalo braniti svoje pravice in tako koristiti narodu, ki mu pripada. Kar se tiče nas delavcev že 20 let vemo, da smo Jugoslavlani, med tem, ko so naši »vzor- niki« šele sedaj dramijo. Naše delo, ki je resnično narodno delo bomo vršili javno, ne pod plaščem črne noči, s predavanji, shodi, z literaturo, ...

Mazanje in narodnost na jeziku pa prepuščamo vam, ki imate za to pa- tent. — Rudarji.

Rudarsko zborovanje se je vršilo dne 4. t. m. in je bilo kljub dolgotrajnemu bobnanju za neko drugo prireditev, zelo dobro obiskano. To je najboljši znak, da rudarji sledijo svoji organizaciji in nočejo biti nikomur več za sta- fažo. S. Pliberšku se zahvaljujemo za njegovo stvarno predavanje o položaju rudarjev. — Rudarji.

Delavski pravni svetovalec

Kmečka zaščita (Selo)

Vprašanje: Imam malo posestvo in gostilno. Moj mož se je že pred leti zadolžil pri neki posojilnici in sem ta dolg po njegovi smrti prevzela jaz. Z novo uredbo o likvidaciji kmečkih dolgov mi je bila zaščita priznana in sem tudi že plačala dva obroka po uredbi. Sedaj pa naenkrat posojilnica pravi, da mi zaščite več ne bo priznala, češ da imam gostilno in zahteva od mene plačilo celega dolga. Ali moram res plačati vse?

Odgovor: Če Vam je bila zaščita priznana kot pravite, je dolg prešel na Privilegirano agrarno banko in nima posojilnica od Vas ničesar več terjati, ker ste v smislu uredbe o likvidaciji kmečkih dolgov le dolžnica te banke in morate njej odnosno davčni upravi za njo plačevati ustrezne letne obroke. Zaščita Vam pripada tudi če imate gostilno, ako je davčna osnova za zemljarino pri Vas višja kot davčna osnova za obrtni davek. Sicer pa vprašajte pri podružnici Privilegirane agrarne banke v Ljubljani kako je z Vašo zaščito.

Motorno kolo (Št. II)

Vprašanje: Že pred leti sem z nekim vajencem zamenjal motorno kolo za bicikl. Medtem, ko sem bil pri vojakih pa mi je tvrdka bicikl odvzela, češ da ga vajenec ni v celoti izplačal in da si je pridržala lastnino, dokler ne bo kolo v celoti plačano. Zahteval sem sedaj od tvrdke, da mi kolo vrne pa tega noče storiti in se izgovarja, da je kolo odvezel le njen potnik, ki ga je svojčas vajencu

predal, ki pa sedaj ni več pri tvrdki. Ali lahko tožim na vrnitev kolesa?

Odgovor: Po našem mnenju ona oseba, pri kateri ste Vi kolo shranili ni bila dolžna izročiti kolesa tvrdki, ki ga je zahtevala, tudi če kolo ni bilo plačano in tudi če si je tvrdka pridržala lastnino do popolnega plačila, ker ste bili Vi, ki za vse to niste vedeli dobro- verni posestnik kolesa. Če pa ga je dotičnik, ki je za Vas kolo hranil kljub temu izročil, ga ne morete zahtevati nazaj niti od tvrdke, niti od njenega potnika. Zahtevate pa lahko povračilo škode od hranitelja in seveda tudi od vajenca.

Pokojnina nezakonske žene rudarja (Laško)

Vprašanje: Z nekim samskim rudarjem sem živela dolga leta v skupnem gospodinstvu na malem posestvu, ki je bilo najina skupna last. Dotični rudar se je pred par leti smrtno ponesrečil vendar ne pri delu v rudniku, ker v zadnjih letih ni bil več zaposlen, pač pa je do zadnjega plačeval priznavalno bratovski skladnici, tako da si je ohranil pričakovane pravice za pokojnino. Ali lahko zahtevam jaz sedaj od bratovske skladnice pokojnino?

Odgovor: Pokojnino Vi ne bode mogli dobiti že zato, ker ste se kot lastnica posestva najbrže predvsem vzdrževali od posestva, v ostalem pa ima po pravih bratovske skladnice pravico do pokojnine le zakonska žena.

Hiša sreče Vas vabi!

Kmalu se prične 37. kolo drž. razredne loterije, ko bo zopet izžrebanih velikih in majhnih dobitkov v skupni vrednosti

— Din 64,991.000 —

Poskusite svojo srečo in obrnite se čimpreje do naše hiše sreče in glavne k o l e k t u r e državne razredne loterije

BEZJAK, MARIBOR - Gosposka 25, tel. 20-97

- Cela srečka stane . . . Din 200.—
- 1 polovica . . . . . Din 100.—
- 1 četrtinka . . . . . Din 50.—